

Sodobnost, Ljubljana

Januar 2008

Jaša Drnovšek, gledališki dnevnik

## V živo

(...)

Metoda, s katero Ne kot jaz re-aktualizira Rhythm 0 in performans na splošno – prav za to namreč gre! –, pomembno vključuje ironijo, ki gledalca od »sodobnih scenskih umetnosti« sprva distancira. Al Droubi jo vzpostavi na kompleksen način: najprej tako, da se na odru pojavi kot karikatura ženske figure; nato s tem, da pove, da si je že od nekdanj želel priti v knjigo o zgodovini sodobne umetnosti; nazadnje pa z namerno zatajenim poznavanjem zgodovine performansa in poudarjanjem banalnosti konteksta (na to kažejo seksualne konotacije v zvezi z Abramovićevo, med drugim spraševanje performerjev, ali si je Abramovićevo, ki bi jo oba performerja »jebala«, prsi resnično povečala s silikonom).

Temu sledi sklepni prizor performansa Ne kot jaz. Al Droubi tako kot Kadin na začetku performansa »uokviri« prizor: pove, da smo v Zadru, 13. avgusta 2007 – to so krajevne in časovne koordinate premiere performansa –, ter z imenoma, poklicem in starostjo predstavi sebe in Kadina. Napoved prizora ponovi tudi Kadin – le da namesto »srbskega« »avgusta dve hiljade i sedme godine« omeni »hrvaški« »kolovoz dve tisuće i sedme«. (Jablanovčevo očitno namigovanje, da imamo v prizoru opravka s Srbom in Hrvatom, tu puščamo ob strani.) Na platnu v ozadju se začne vrteti posnetek zadarske premiere performansa, Kadin pa – medtem ko Al Droubi nepremično sedi za mizo in ima na njej iztegnjene dlani – bere različne kritiške ter druge odzive, ki so nastali neposredno po performansu. Ob tem so različne tudi reakcije občinstva. Nekateri gledalci se nad nekaterimi odzivi (npr. zapisom iz bloga: »Le Slovencu je lahko uspelo prepričati Srba in Hrvata, da se porežeta.«) zabavajo; drugi z zanimanjem gledajo posnetek na platnu; spet tretji se od njega vidno odvrtačajo in postajajo nestrpni. Kadin nato ustavi video ter naznani zadnje koordinate (»Ljubljana, 17. novembra 2007«). Hkrati napove »igro z noži«. Sede za mizo nasproti Al Droubija, vzame v desnico najmanjšega izmed petih nožev, ki jih je že prej razpostavil po mizi, in začne z njim vse hitreje zabadati med iztegnjenimi prsti Al Droubijeve roke. Ko ga prvič rani, »prevzame« igro Al Droubi: seže po najmanjšem v kompletu nožev, ki ležijo na njegovi strani mize, in začne zabadati med prsti Kadinove roke. Tako se izmenjujeta, dokler v nekem trenutku iz prve vrste ne skoči pokonci Špela Trošt, zavpije: »Konec!« ter občinstvo pozove k aplavzu. S tem se Ne kot jaz konča.

\*\*\*

Že prej smo omenili, da je bil učinek, ki sta ga Medea Novak in Samo Gosarič izzvala samo s tem, ko sta se pojavila na odru, močnejši od identifikacije, ki so jo ponujale Kadinove zgodbe. Prav tako smo poudarili moč »prezence« v prizoru, ko Iva Burčul na odru uniči vse, kar ji pride pod roke. Toda učinek, ki ga je sprožila »igra z noži« »v živo«, je po moči presegel vse dotlej – tudi učinek videoposnetka zadarske premiere performansa. Med izvajanjem »igre z noži« »v živo« je v dvorani nastala posebna atmosfera. Predvsem tisti del gledalcev, ki se je še nekaj trenutkov prej zabaval nad posnetkom premiere in nad odzivi nanjo – o katerih je poročal Kadin –, je nenadoma utihnil. Ob tišini, ki je nastala, se je zdelo, kot da bi se čas ustavil. Slišati je bilo edinole udarjanje noževe konice – bodisi v mizo ali v človeško meso – ter tu in tam vzklike osuplosti. Situacija je bila skrajno napeta. Najbrž bi, če je ne bi prekinila Troštova, trajala še naprej. (Glede na osredotočenost gledalcev na dogajanje na odru lahko domnevamo, da so ga nekateri izmed njih spremljali s tolikšno radovednostjo, da so bili v trenutku prekinitve celo nekoliko razočarani.) Na drugi strani je na skrajno napetost kazalo tudi vidno ter slišno zaznavno olajšanje, ki je napočilo s koncem performansa; atmosfera, ki so jo na odru ustvarila dejanja Borisa Kadina in Kristiana Al Droubija, se je začela spet sproščati.

Pred »igro z noži« »v živo« in po tem, ko gledalci izvemo za izbrane odzive na zadarsko premiero Ne kot jaz, Kadin pove, da »zdaj nihče več ne omenja Isabele, Markusa, Polone, Dragutina, Ane, Kristofa, Anamarije, Pietra« itn. In zelo verjetno je, da se danes, se pravi šest dni po ljubljanski predstavi, le malokdo spomni, koliko so (bili) vsi ti »liki« stari, kako jim je (bilo) ime ter v kakšnih položajih so se znašli v zgodbi. Toda učinek »igre z noži« »v živo« je bil tudi močnejši od učinka, ki ga je pri gledalcih izzvala posneta »igra z noži« – pa čeprav je šlo v obeh primerih za povsem enako dejanje performerjev. Očitno je red »prezence« tudi tu prevladal nad »redom« reprezentacije – in očitno je prav dejanje »živo«, prav »živost«, tisto, kar ima lahko na odru največji učinek.

(Ko govorimo o »živosti«, se ta pojem vsebinsko prekriva s pojmom »Liveness«, ki ga je v teoretsko razpravo znotraj uprizoritvenih umetnosti uvedel Philip Auslander. Čez nekaj dni bo pri Knjižnici MGL izšla njegova temeljna knjiga V živo v prevodu Aleksandre Rekar.)

Glede na izjavo, ki jo je Marina Abramović dala za New York Magazine, je performans z imenom Via Negativa v režiji Bojana Jablanovca, ki sta ga izvedla Boris Kadin in Kristian Al Droubi, gotovo vsaj delno sporen. Toda hkrati mu je treba priznati, da preiščeno reaktualizira sam žanr performansa; tega ne dosega le s tem, da v uprizoritev vključuje ironijo, temveč predvsem s postopnim premikanjem težišča zaznavanja od reda »reprezentacije« k redu »prezence«. Ne kot jaz je dokaz, da lahko »živo telo« med vsemi mediji na odru proizvede največji učinek. In dokler bo obstajalo »živo telo«, se za učinek gledališča ni bati.